

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
MusiiKin koulutusohjelma

Azra Topcu

ÄÄNISUUNNITTELU PUHENÄYTELMÄÄN ”AINA JOKU EKSYY”

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2016

OPINNÄYTETYÖ

Huhtikuu 2016

Musiikin koulutusohjelma

Sirkkalantie 12 A

80100, Joensuu

Tekijä(t)

Azra Topcu

Nimeke

Äänisuunnittelu puhenäytelmään "Aina joku eksyy"

Toimeksiantaja

Teatteri Vääräpyörä

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni Äänisuunnittelu puhenäytelmään "Aina joku eksyy" käsittelee Teatteri Vääräpyörän teatteriprojektia. Projekti toteutettiin Joensuussa Pakkahuoneella. Harjoituskausi kesti syyskuusta marraskuuhun 2015 ja esityskausi kesti marraskuusta 2015 tammikuuhun 2016. Ensi-ilta oli 14.11.2015.

Opinnäytetyön kirjallisessa osiossa perehdytään prosessin kuvaukseen sekä pohditaan äänisuunnittelijan roolia ja työnkuvaa puhenäytelmässä. Opinnäytetyössä sivutaan myös sitä, miten työstää äänisuunnittelussa käytettäviä ääniraitoja eri tietokoneohjelmilla.

Kieli

suomi

Sivuja

24 + 2

Asiasanat

Äänisuunnittelu, Reko Lundán, puhenäytelmä

THESIS

April 2016

Degree Programme in Music

Sirkkalantie 12

FI 80100 JOENSUU

Author(s)

Azra Topcu

Title

Soundscape design for theater production of "Aina joku eksyy"

Abstract

My thesis Soundscape design for theater production of "Aina joku eksyy" processes theater project by Teatteri Vääräpyörä. The project took place in Joensuu at Pakkahuone cultural center. The training period lasted from September till November at 2015 and performance season lasted from November 2015 till January 2016. The show premiered 14.11.2015.

The written composition of the thesis introduces description of the whole process and the job description of a soundscape designer. Thesis also explains how to process audio tracks used in the soundscape design with different computer programs.

Language

Finnish

Pages

24 + 2

Keywords

Soundscape, Reko Lundán, drama

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä	6
3	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	7
4	Produktio	8
4.1	Mitä on äänisuunnittelu?	8
4.2	Puhenäytelmä Aina joku eksyy	8
4.3	Näytelmän synopsis	9
5	Kohti ensi-iltaa	11
6	Esityskausi	16
6.1	Esitys.....	16
6.2	Aina joku eksyy pähkinäkuoressa	17
6.3	Musiikit	17
7	Aikataulu ja rahoitus	21
8	Yhteenveto	22
	Lähteet.....	23

Liitteet

Liite 1	Teatteriarvio Heili
Liite 2	Teatteriarvio Karjalainen

Sanastoa

Ajolista =	Lista musiikki-iskuista näytelmässä. Iskut ovat kronologisessa järjestyksessä. Ajolista oli tulostettu jokaiselle muusikolle.
Ambientti=	Äänimaisema. Miljöötä ja tilannetta luova äänimatto, ei niinkään musiikkia tässä yhteydessä.
Garageband =	Macille tehty äänityöasema-ohjelma. Tällä ohjelmalla tein äänimaisemat ja -efektit.
Musiikki-isku =	Isku josta lähtee jokin musiikki, tai ääni soimaan. Myös merkitsee musiikin tai äänen loppumista. Musiikki-isku voi olla esimerkiksi repliikki tai valotilanne.
Parenteesit =	Käsikirjoituksessa lukeva, yleensä suluissa oleva toiminnan kuvaus. Ei repliikki. Viitteenä näyttelijälle ja ohjaajalle kohtaukseen liittyvästä toiminnasta.
QLab =	Äänien ajo-ohjelma tietokoneelle. Tiedostot syötetään ohjelmaan ja niihin ohjelmoidaan aloitukset sekä lopetukset.
Synopsis =	Näytelmätekstin sisältö tiivistettynä.
Ääniajo =	Valmiiden äänitiedostojen soittaminen esitystilanteessa. Yleensä äänimies hoitaa ääniajon esityksessä, mutta meidän tilanteessa muusikot ja valomies olivat vastuussa ääniajosta.
Ääniefekti=	Ääniefektillä tarkoitan tässä projektin yhteydessä äänitehostetta, joka tulee nauhalta. Esimerkiksi puhelimen tai ovikellon ääni.
Äänisuunnittelu =	Äänimaiseman ja –efektien suunnittelu ja toteutus. Tämän projektin yhteydessä äänisuunnittelulla viitataan myös kaikenlaiseen musiikin suunnitteluun.

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarkastelee musiikin ja äänien suunnittelua ja toteutusta Reko Lundánin puhenäytelmään, *Aina joku eksyy* (1999). Sain idean opinnäytetyön aiheeseen vuonna 2012 työskennellessäni Joensuun kaupunginteatterissa. Teatterissa työskentely muusikon tai äänisuunnittelijan roolissa on tuntunut heti ammattiopintojen alusta asti omalta ja siihen olen pyrkinyt keskittymään opinnoissani Karelia-ammattikorkeakoulussa. Vietin vuoden Turussa opiskeluideni aikana hankkien työkokemusta teatterin ja sirkuksen saralta ja siellä ollessani tein monenlaisia produktioita harrastajateattereista ammattiopiskelijoiden ohjaus- ja opinnäytetöihin. Turussa pääsin ensimmäistä kertaa kokeilemaan siipiäni oikeassa työelämässä. Työskentely oli ajoittain haasteellista ja tuntui että sitä pitäisi harjoitella enemmän, sillä tekemällä oppii. Suunnittelin jo opintojeni alkuvaiheessa, että opinnäytetyöni aiheena olisi teatterimusiikki. Mielenkiintoinen projekti vain puuttui.

Kyseinen *Aina joku eksyy*-projekti sai osaltani alkunsa kesällä 2015, kun ohjaaja Hannele Autti pyysi minua muusikoksi projektiin. Suostuin toimeksiantoon ja päätin tehdä taiteellisen opinnäytetyöni samalla. Esitys toteutettiin Joensuussa Pakkahuoneella teatteri Vääräpyörän tuotantona ja toimeksiantona minulle.

Opinnäytetyöni toisessa luvussa selvitän mitä on äänisuunnittelu sekä puhenäytelmä. Kerron mikä on *Aina joku eksyy*, ja käyn läpi näytelmätekstin sisältöä. Kolmannessa luvussa perehdyn teatteriesityksen valmistumisprosessiin, ja neljännessä luvussa käsittelen valmista esitystä sekä esityskautta.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyöni päätarkoituksena on pohtia äänisuunnittelijan ja muusikon roolia puhenäytelmässä. Valitsin tämän projektin opinnäytetyöni aiheeksi, koska se tukee omaa ammatillista suuntaani. Olen aikaisemminkin työskennellyt paljon teattereissa ja teatterimusiikki tyylisuuntana on minulle mukavin tapa työskennellä. Opinnäytetyöksi dokumentoimalla tämän produktion, saan siitä hyvän käyntikortin ammattilaisen uralleni. Siitä on myös hyötyä muille teatterimusiikin parissa työskenteleville. Työstäni voi saada perspektiiviä omaan produktion ja sitä voi käyttää ajatuspohjana siihen, kuinka puhenäytelmän tekeminen voi edetä.

Olen itse saanut paljon apua ja inspiraatiota lukemalla muiden ihmisten opinnäytetöitä, jotka edes jollain lailla sivuavat teatterimusiikin tekemistä tai äänisuunnittelua puhenäytelmään. Opinnäytetyöni on raportti juuri tämän tietyn projektin etenemisestä, mutta muodostaa myös hyvän yleiskuvan musiikin ja äänien tekemisestä puhenäytelmään. Käyn läpi vaiheittain prosessin etenemisen sekä kuvailen mitä tietokoneohjelmia käytin äänien luontiin, prosessointiin sekä live-esittämiseen.

3 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Ennen produktion aloittamista luin paljon aihepiirin kirjallisuutta. Kuten lähde-
luettelostanikin käy ilmi, luin muun muassa pro gradu -tutkielman, joka käsitteli
juuri tätä näytelmätekstiä. Lisäksi luin yleistä kirjallisuutta alkoholismista sekä
äänisuunnittelusta ja säveltämisestä.

Esitys videoitiin myöhempää tarkastelua varten. Lähinnä ideana oli se, että voin
miettiä asioita, kuten, mitä olen oppinut prosessin aikana sekä mitä tekisin toisin
seuraavassa teatteriproduktiossa, joka tulee olemaan oikeassa työelämässä.

Olen pitänyt työpäiväkirjaa, johon olen kirjannut jokaisen päivä- ja iltaharjoituk-
sen sisällön ja saavutetut asiat. Myös bändin omista harjoituksista on päiväkir-
jaa, nuotteja sekä äänityksiä.

4 Produktio

4.1 Mitä on äänisuunnittelu?

Äänisuunnittelulla tarkoitetaan esimerkiksi teatteriesityksen äänien sekä musiikin suunnittelua ja toteutusta. Äänisuunnittelu tässä tapauksessa kattaa sävellystyön sekä sen sovituksen yhtyeelle, ääniefektien tekemisen sekä teknisen rakentamisen. Käytössäni oli kolmen hengen yhtye. Yhtyeellä oli käytössä esityksissä seuraavia instrumentteja: laulu, kantele, basso, rumpusetti, lyömäsoittimet, piano, kellopele, ukulele, ja kitara. Työskentelimme yhtyeen sisällä työryhmälähtöisesti, mutta minä vastasin lopullisista päätöksistä yhdessä ohjaajan kanssa. Äänitehosteiden luomisessa käytin Garageband-ohjelmaa. Esityksissä ajoin äänet QLab-ohjelmalla.

Äänisuunnittelija vastaa esityksen auditiivisesta puolesta. Käytännössä äänisuunnittelijalla on vastuu kaikesta äänestä (Moriwaki 2012, 10), joka sisältyy esitykseen, mutta yleensä, ja tässäkin projektissa, äänisuunnittelu rajautuu musiikin ja ääniefektien luomiseen.

Äänisuunnittelu on väistävää. Kliseisesti sanottuna: ”Äänisuunnittelu on onnistunut, kun siihen ei kiinnitä mitään huomiota.” Täytyy siis olla ääniä, jotka ovat hyviä väistämään. Itse kutsun sitä pieneksi ääneksi, Eriksson avaa tutkimusaihettaan (Eriksson 2014).

4.2 Puhenäytelmä *Aina joku eksyy*

Puhenäytelmä on teatteriesitys, jossa musiikki tai liikkeellinen ilmaisu ei ole pääosassa. Puhenäytelmässä tarina etenee repliikeillä ja pohjautuu käsikirjoituksen tekstiin. Se on niin sanottu ”perinteistä teatteria”.

Aina joku eksyy on Reko Lundánin kirjoittama puhenäytelmä. Se on julkaistu vuonna 1999 ja sen kantaesitys oli KOM-teatterissa samana vuonna. Näytelmä

on kokoillan draama. Teoksen esitysoikeuksista vastaa Suomen Näytelmäkirjailijaliitto ry (Lundán 1999).

4.3 Näytelmän synopsis

Tarina sijoittuu 1950-luvulta 1990-luvulle. Se on kertomus Hannan elämästä, alkoholismista sekä siitä, miten jokainen saattaa eksyä polulta.

1. näytös:

Prologissa Aki Rinne kertoo elämästään ja saa puhelun Liisa siskoltaan, joka soittaa Koskelan sairaalasta. Akin ja Liisan äiti, Hanna, on joutunut sairaalaan aivovaurion takia. Aki menee sairaalaan tapaamaan äitiään.

Aikahyppy Hannan lapsuuteen ja muistoihin suunnistuksesta ja hautajaisista (ks kuva 1)

Paluu sairaalaan. Hanna pyörii alusvaatteillaan ja luulee olevansa vielä nuori.

Aikahyppy Hannan nuoruuteen, jossa näytelmään astuu Ripa. Hanna ja Ripa ihastuvat. Hannan isä Lauri läksyttää Hannaa.

Aikahyppy tansseihin. Irwin Goodman on esiintymässä paikallisella lavalla ja Ripa ja Hanna tanssivat, tanssin jälkeen he karkaavat metsään ja Ripa tunnustaa Hannalle rakastavansa tätä.

Hanna raskaana ja muuttaa pois kotoa Helsinkiin Ripan kanssa. Heille syntyy kaksoset Aki ja Liisa.

Hanna ja Ripa eroavat. Hanna lähtee ulkomaille opiskelemaan ja Ripa muuttaa varuskuntaan lasten kanssa.

Lapset soittavat Hannalle varuskunnasta, mutta puhelun päätyttyä Hanna alkaa juomaan.

2. näytös:

Sairaala, Hanna luulee siivoojaa opettajattareksi.

Aikahyppy Akin ja Liisan kansakouluun, jossa hirmuinen opettajatar kurittaa luokkaa. Illalla varuskunnassa Ripa haikailee Hannan perään, joka on edelleen

ulkomailla. Ripa lähtee istumaan iltaa upseerikerholle. Upseerikerholla upseerit juovat vermuttia opettajattaren kanssa.

Leikkaus Akin ja Liisan leikkeihin ystävän Suvin kanssa.

Kevätjuhla, Hannakin on päässyt paikalle, mutta krapulassa. Hanna kertoo illalla Ripalle, ettei tahdo tulla vielä takaisin kotiin.

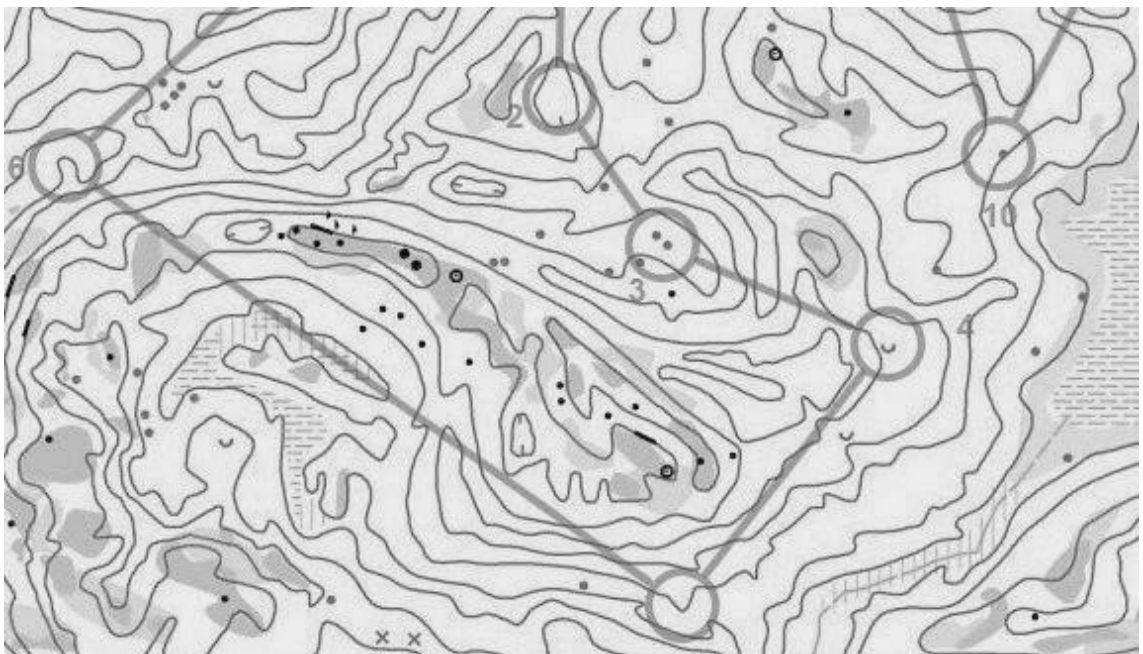
Hiihtokisat, Hanna on taas käymässä perheen luona, taas krapulassa. Hanna ja Ripa riitelevät ja käy ilmi, että Ripa on hakenut, ja saanut, lasten huoltajuuden itselleen.

Ripa on löytänyt itselleen uuden naisystävän. Lapset käyvät uuden naisen luona kylässä eikä kohtaaminen suju hyvin.

Aikahyppy sairaalaan, Hanna luulee, että Aki ja Liisa ovat vielä lapsia, yllättyy kun Liisa kertoo Hannan alkoholisoitumisesta.

Aikahyppy, Hanna lähettää postikortteja lapsille ja kutsuu heidät luokseen. Kun lapset saapuvat, Hanna lähtee baariin ja lapset jäävät nukkumaan.

Loppukohtaus: sairaala, Hannalle selviää, että hän on ollut täysi juoppo, välien selvittelyä, kunnes Aki ja Liisa lähtevät pois. Hanna jää istumaan sängylle onnellisen tietämättömänä kaikesta tapahtuneesta.

Kuva 1. Suunnistuskartta.

5 Kohti ensi-iltaa

Harjoitukset aloitettiin 5.9.2015 Pakkahuoneella. Työryhmä kokoontui, ja esit- täytyi, jonka jälkeen luimme tekstin ja jaoimme viimeisetkin roolit. Siitä lähti käyntiin kahden ja puolen kuukauden mittainen harjoituskausi. Harjoituskauden alussa kokoustimme myös erikseen muusikoiden ja ohjaajan kanssa, jonka jäl- keen aloitin musiikin suunnittelun. Me muusikot olimme läsnä ainoastaan niissä harjoituksissa, joissa oli tarvetta musiikille ja pidimme keskenämme omia harjoi- tuksia. Jaoin tehtävät bändin jäsenille, mutta teimme sovitus- ja sävellystyötä yhdessä. Ääniefektit, esim. ovikellon äänen, tein käyttäen Garageband- ohjelmaa.

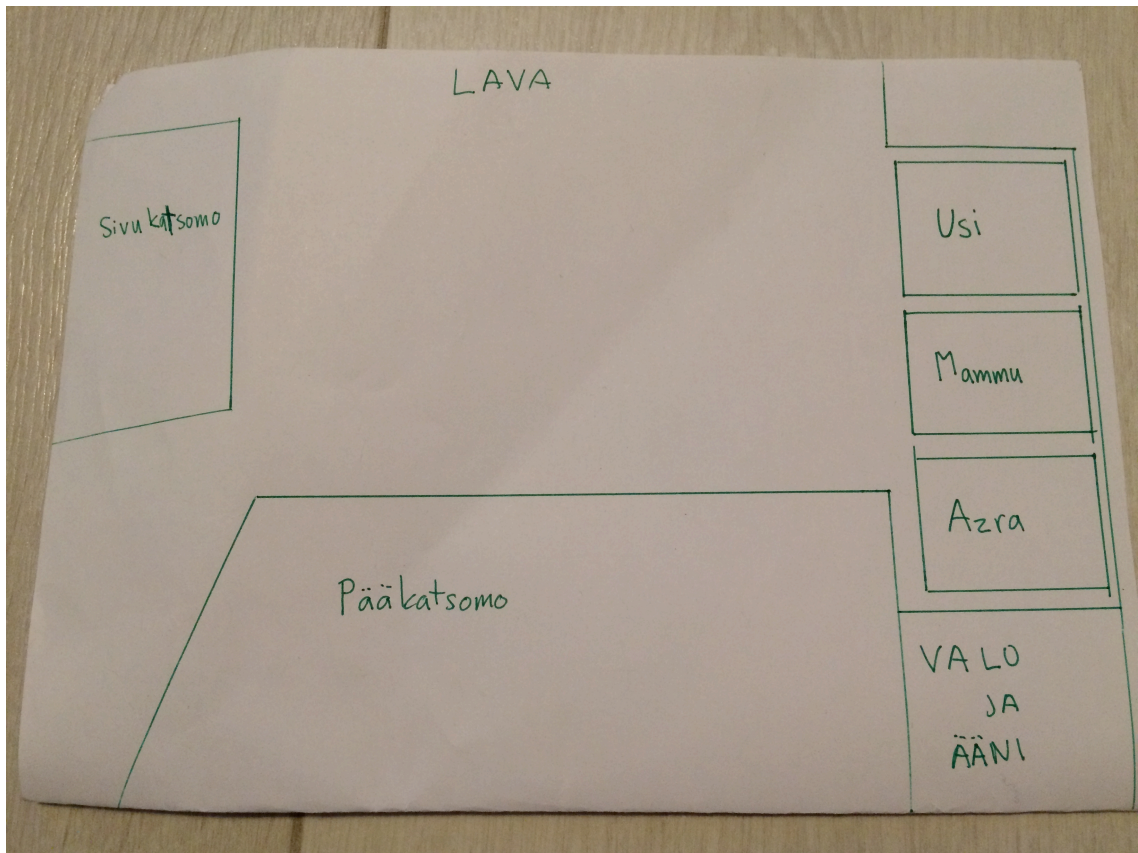
Bändin sisällä vastuu jaettiin niin, että kun jollain oli jonkinlainen idea johonkin kohtaukseen, niin hän toi siitä ehdotuksen harjoituksiin. Harjoituksissa kokeiltiin vaihtoehtoja yhdessä ja 'kotiläksyksi' minulle jäi muokata valmis sovitusidea oh- jaajalle vietäväksi. Ääniefektit tein itse.

Suurin ongelma itselleni on ollut se, että, minun on pitänyt määrittää äänisuun- nittelun ja säveltämisen ero. Itselleni tämä tuntuu veteen piirretyltä viivalta kos- ka projektit, joissa olen ollut mukana, ovat olleet sellaisia, joissa on pitänyt teh- dä monen henkilön työt yksin. Jos lupautuu hoitamaan musiikin, niin se pitää sisällään monta muutakin asiaa, kuten esimerkiksi tekniikan rakennuksen, am- bienttien tekemisen tietokoneella, livemusiikin sävellyksen ja sovituksen. Lisäksi tehtävä on sisältänyt sekä esitystilanteessa muusikkona toimimisen, että äänien ajon tietokoneella.

Projekti toteutettiin Joensuun Pakkahuoneella. Tässä tilassa oli valmiina kiinteät kaiuttimet sekä liikuteltava miksauspöytä, joten äänitekniikkaa ei tarvinnut sen kummemmin kasata. Miksauspöydän lopullinen sijainti päätettiin vasta harjoi- tuskauden lopulla. Haasteeksi osoittautui se, että välillä tietokoneesta ajoin ää- niä minä, ja välillä valomies. Päädyimme kuitenkin siihen, että muusikkojen nurkkaus ja valo/ääni-ohjaamo ovat vierekkäin, jotta välttyttäisiin turhalta tekni- seltä säädöltä. Pakkahuoneella tila oli myös pieni rajoite. Esiintymislava on hankalan muotoinen ja yleisön ja lavan välissä on kaksi tolppaa jotka hieman

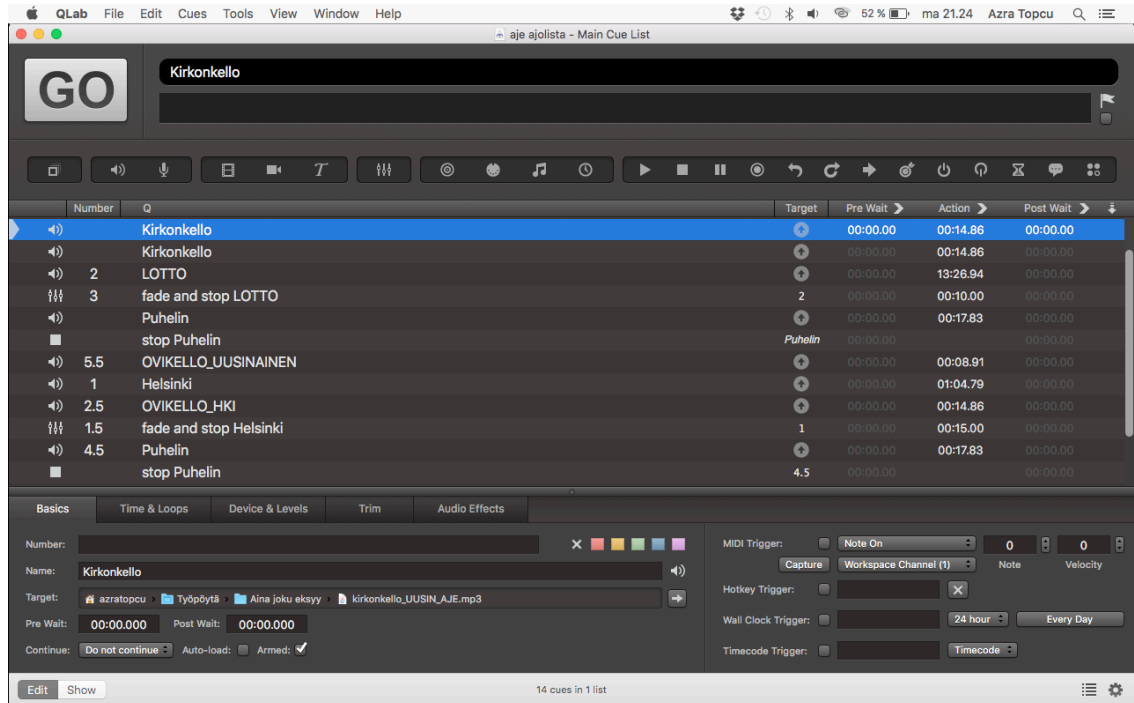
rajaavat näkyvyyttä. Muusikoiden nurkkauksessa on pieni koroke ja tilaa todella vähän siihen nähden miten paljon meillä oli soittimia ja tavaraa (ks. Kuva 2).

Kuva 2. Lavakartta.

Työstin ambientit ja ääniefektit Garageband-ohjelmalla. Olisin halunnut tehdä työn Pro Tools-ohjelmalla, mutta teknologia tuli vastaan, kun oma MacBook-tietokoneeni ei suostunut yhteistyöhön kyseisen ohjelman kanssa. Garagebandillä sain kaiken tarvittavan tehtyä ja vaikka kyseisellä ohjelmalla työskentely on hieman hidasta, lopputuloksesta tuli aivan hyvä. Äänitin Zoom-nauhoittimella liikenteen ääntä ja latasin muutaman äänitiedoston internetistä osoitteesta free-sound.org. Kyseinen lähde on internetsivusto, johon on ladattu erilaisia äänitiedostoja. Tiedostot ovat ladattavissa ilmaiseksi, kunhan on ensin kirjautunut sisään. Muutaman ääniefektin, kuten ovikellon, 'sävelsin' itse. Tein ne soittaen kellopelillä äänet G# ja E, jotka mielestäni muodostivat täydellisen duuriterassin, kuten monissa oikeissakin ovikelloissa.

Äänitiedostojen valmistuessa ja ensi-illan lähestyessä aloin ohjelmoimaan tiedostoja QLab-ohjelmaan. QLab on ilmaisohjelma internetistä ja se on todella kätevä (ks. Kuva 3).

Kuva 3. Valmis ajolista.

Harjoituskauden voi jakaa karkeasti kolmeen osaan: suunnitteluun, harjoitteluun ja läpimenoihin. Suunnitteluajana minä ja muut muusikot olimme vähemmän harjoituksissa läsnä kuin näyttelijät, sillä kauden pääpaino oli enemmän tekstin lukemisessa, läpikäymisessä ja suunnittelussa. Kokoustimme monta kertaa ohjaajan kanssa ja pidimme bändin kesken myös omia suunnittelutuokioita. Siitä siirryimme harjoittelemaan biisiaihioita keskenämme, ja kun jotain valmista syntyi, veimme sen harjoituksiin ja kokeilimme sitä yhdessä koko työryhmän kanssa. Lopulta esitys alkoi olla siinä kunnossa, että pystyimme käymään sitä läpi alusta loppuun.

Ensimmäisillä harjoitusviikoilla kahlasimme käsikirjoitusta läpi. Lähinnä ensimmäistä puoliaikaa. Mietimme myös, miten toteuttaa käsikirjoituksessa lukevat 'musiikki-iskut'. Esimerkiksi parenteesit, *'klassista musiikkia'* tai *'minä laitan sinfonian päälle'* tuottivat paljon mietittävää. Tällaisissa kohdissa musiikki on selvästi olennaista, mutta se, miten sen voisi toteuttaa meidän yhtyeen kokoonpa-

nolla oli hieman ongelmallista. Päätimme kuitenkin tarttua kaikkiin tekstissä mainittuihin musiikki-iskuihin ja toteutimme ne omalla tavallamme.

19.9.2015 lämmittelyn jälkeen kahlattiin läpi kohtaukset kuusi ja seitsemän. Kohtauksessa kahdeksan haluttiin toteuttaa käsikirjoituksessa mainittu Irwin. Päätimme ottaa siihen kappaleen 'En kerro kuinka jouduin naimisiin'. Pitää tehdä siitä lappu bändille seuraaviin harjoituksiin (Topcu 2015, 3).

Muutaman viikon suunnittelun ja harjoittelun tuloksena alkoi muodostua selvä linja musiikille. Oma kokemukseni puhenäytelmän musiikeista on se, että kokonaisuudesta saattaa helposti tulla sillisalaatti. Mielestäni niin ei käynyt *Aina joku eksyy:ssä*. Musiikki muodostui orgaaniseksi, pääosin akustisilla soittimilla soiteksi kevyeksi musiikiksi, jossa on vahvoja kansanmusiikkipiirteitä. Lopputulos oli yhtenäinen ja jokaisella musiikki-iskulla oli funktio kokonaisuudessa.

5.10. Bänditreenien tarkoituksena tehdä teemabiisi. Usilla oli melodian raakile ja aloimme yhdessä miettimään siihen harmonioita. Mammu muokkasi melodiasta kolme eri versiota ja harjoittelimme yhdessä ne kuntoon. Katsotaan seuraavissa harjoituksissa Pakkahuoneella, että mikä on sopivin (Topcu 2015, 10).

Musiikin valmistuessa toimme ehdotukset harjoituksiin ja lopputulos hiottiin koko työryhmän kesken teatterilla.

1.11. Musiikkien treenausta teatterilla. Kohtausten kertausta ja musiikki-iskujen tarkennusta. Upseerikerho-kohtauksen hiomista. Vielä ei ihan suju. Myös Lotto-kohtauksessa ongelmaa (Topcu 2015, 16).

Loput pari viikkoa ennen ensi-iltaa käytimme läpimenoihin (ks. Kuva 4) sekä teknisiin läpikäynteihin. Valomiehemme Asko rakensi valotilanteet ja teimme teknisiä läpimenoja valon ja äänen kanssa. Läpimeno on harjoitus, jossa käydään läpi näytelmä kokonaisuudessa ja kiinnitetään huomiota kokonaiskuvaan. Tekninen läpimeno on sama asia mutta niin, että valo- ja äänitekniikka on pääasiassa. Teknisen läpimenon tarkoituksena on vakiinnuttaa ääni- ja valoiskut sekä näyttelijöiden positiot.

4.11. *Valojen kanssa tekninen läpimeno. Hyvä kun käydään näytelmää läpi hitaasti, voi tehdä muistiinpanoja samalla. Esimerkiksi Helsinki-kohtauksen äänimaisemaa pitää vielä miksata, hirmuisen sekava on vieläkin (Topcu 2015, 20)*

Kuva 4. Läpimeno

6 Esityskausi

6.1 Esitys

esityksestä muodostui vajaat kolme tuntia väliaikoineen kestävä kokoillan draama. Lavalla nähtiin 13 näyttelijää, joihin sisältyi 3 muusikkoa. Kokoonpanossa oli itseni lisäksi Marita Koskelo (Mammu) sekä Susanne Riikonen (Usi). Yhtye (ks. Kuva 5) pääsi loistamaan lavalla muun muassa lottovalvojien rooleissa. Esitys käsitteli kaikkia tunnetilojen ääripäitä, välillä yleisö liikuttui kyyneliin ja sitten taas nauroi katketakseen.

Kuva 5. Bändi lavalla lottovalvojien roolissa (vasemmalta oikealle Azra, Mammu ja Usi)

6.2 Aina joku eksyy pähkinänkuoressa

Ensi-ilta oli 14.11.2015 ja se meni hyvin. Sali oli loppuunmyyty. Esityksiä oli 12 ja ne myivät niin hyvin, että päätimme ottaa neljä lisäesitystä. Esityksen näki noin 800 henkilöä, joista maksaneita katsojia oli noin 700. Satakunta lippua jaettiin kutsuvieraille, lehdistölle sekä esiintyjien perheille ja ystäville. Pidimme myös yhden ilmaisen näytöksen tuttaville, jolloin esityksen kävi kuvaamassa ulkopuolinen taho. Esityksen tallennus ei kuitenkaan onnistunut suunnitelmien mukaan. Tallenne oli aivan käyttökelvoton. Siinä ei kuulunut äänet kunnolla ja osa lavasta jäi kuvan ulkopuolelle, joten en saanut siitä liitettä tähän opinnäytetyöhön, vaikka se tarkoituksena olikin. Esityksistä kuitenkin otettiin promokuvia (ks. Kuvat 6 ja 7)

6.3 Musiikit

Lopullinen lista musiikeista olikin pidempi, kun osasimme projektin alussa kuvitella. Lopputulos oli yhtenäinen, ja kuten lehti- ja nettiarvioissakin oli kirjoitettu, musiikki kuvasi onnistuneesti tekstissä ilmeneviä aikahyppyjä ja ajankuvaa. Alla lista musiikki-iskuista. Kappaleiden nimet ovat suoraan omasta ajolistastani ja ne eivät ole kappaleiden virallisia nimiä.

1. Puoliaika:

Teema:	Näytelmä alkoi teemakappaleella, joka oli rauhallinen polska.
Suunnistus:	Suunnistuskohtauksen taustalle rytmikästä musiikkia ryhdittämään kohtauksen koreografiaa. Tässä myös kirkonkelloja ääniefektinä.
Virsi:	Hannan äiti (Vieno) kuolee, Jumala omi linnamme – virsi laulettuna ilman säestystä.
Vienon teema:	Hanna uneksii, että äiti olisi vielä elossa, Vienolle sävelletty oma teemakappale soitettuna kanteleella.
Beatles-potpuri:	Hanna ja Ripa tapaavat, ajankuvaan sopivaa Beatles-henkistä musiikkia taustalle ukulelella ja kitaralla.

- Irwin: Lavatanssit jossa Irwin Goodman on esiintymässä. Bändi soittaa kappaleen 'En kerro kuinka jouduin naimisiin'.
- Irwin 2: Hanna ja Ripa rakastuvat, kohtauksen loppuun hempeä instrumentaaliversio edellä mainitusta kappaleesta ukulelella ja kitaralla.
- Sulle luvannut en: Hanna ja Ripa muuttavat Helsinkiin, muuton taustalle kappale 'Sulle luvannut en ruusutarhaa'.
- Maj7-jami: Tuomo (Hannan veli) ja Irmeli (Hannan ystävä) rakastuvat, ukulelella ja kitaralla tunnelmointia taustalle.
- Lotto: Lottokohtaus jossa bändi lavalla. Taustalla seitsemänkymmentäluvun lotto-ohjelman tunnusmusiikki.
- Varuskunta: Marssirumpua merkkamaan varuskuntaa.
- Puhelu 1: Puhelimen ääni. Lapset soittavat Hannalle.
- Kellopeli: Puhelun päätyttyä Hanna hörppää viiniä. Kellopelillä teemaa mukailevaa tunnelmoivaa musiikkia.
- Teema: Ensimmäisen puoliajan loppuun teemakappale. Hie-man varioituna ensimmäisestä versiosta.
2. Puoliaika:
- Teema: Toiselle puoliajalle mennessä teemakappale. Sama versio, kun väliajalle mentäessä.
- Varuskunta: Marssirumpua merkkamaan varuskuntaa.
- Irwin 3: Ripa haikailee Hannan perään varuskunnassa. Irwinin jo mainittua kappaletta soitettuna hempeästi bassolla ja djembellä.
- Porilaisten farssi: Varuskunnassa upseerikerholla. Porilaisten marssi soitettuna pikkurummulla ja sähköpianolla. Myös marssirumpua ryhdittämään kohtausta.
- Eldakka järvenjää: Opettajatar villiintyy upseerikerholla, villin koreografian taustalle koko yhtyeen voimin soitettu Läskiä lotinaakappale.
- Yes sir: Liisa (Hannan tytär) ja Suvi (Liisan kaveri) harjoittelevat tanssia kappaleen, *Yes sir, alkaa polttaa*, soidessa taustalla. Toteutettiin bassolla, bassorummulla ja laululla.

Suvivirsi:	Kansakoulun kevätjuhla. Kaikki lapset lauloivat suviviren sähköurkujen säestyksellä.
Sulle luvannut en:	Hanna lähtee varuskunnasta. Sulle luvannut en ruusutarhaa alkaa taas soimaan, mutta eri harmonioilla, tällä kertaa mollivoittoisesti.
Vienon teema:	Liisa näkee unta, että Hanna on varuskunnassa. Alkuperäinen Vienon teemakappale soitettuna kanteleella.
Hiihtokisat:	Hiihtokisojen taustalle lasten laulu, Ratiritiralla. Soitettu ukulelella ja sähköpianolla.
Uusinainen:	Lapset menevät uuden naisen luo käymään. Taustalla soi hissi-jazz sävellys. Kohtauksessa myös ovikellon ääni.
Varuskunta:	Marssirumpua merkkamaan varuskuntaa.
Helsinki:	Lapset menevät käymään Hannan luona Helsingissä. Äänimaisema jossa liikenteen ääntä. Päälle myös ovikello, kun lapset saapuvat.
Tuutulaulu:	Hanna laulaa lapsille tuutulaulun ja lähtee itse baariin. Tuutuu tupakkarulla, soitettu kanteleella ja ukulelella.
Uusinainen:	Ripa ja uusi nainen päättävät muuttaa yhteen. Taustalla soi taas uuden naisen tunnusmusiikki, eli hissi-jazz.
Puhelu 2:	Hanna soittaa lapsille. Puhelimen ääni sekä kellopelejä merkkamaan Hannan huonoa kuntoa.
Teema:	Näytelmän loppuun teemakappale. Kolmas, lopullinen versio jonka harmoniat on sovitettu niin että biisin lopussa painottuu näytelmän loppuminen (Topcu 2015, 14-17).

Kuva 6. Esitys

Kuva 7. Työryhmä

7 Aikataulu ja rahoitus

Opinnäytetyöproduktiossani ei ollut erillistä budjettia, toisin sanoen maksoin itse kaikki produktiosta aiheutuneet kulut. Aina joku eksyy, tuli ensi-iltaan teatteri Vääräpyörälle 14.11.2015. Edellä olevasta tekstistä käy ilmi esityskauden pituus ja esitysjankohdat.

Alun perin minut pyydettiin muusikoksi toukokuussa 2015 ja lupauduin koska en ollut tehnyt teatteria vuoteen ja oli ikävä kyseisen alan töihin. Idea opinnäytetyöstä tuli vasta kesällä 2015 keskusteltuani projektin bändinjäsenten kanssa.

Kesällä luin näytelmän käsikirjoitusta ja tutustuin aiheeseen etukäteen. Musiikkien suunnittelu jäi vasta harjoituskaudelle.

Harjoituskausi sijoittui vuoden 2015 syyskuun alusta marraskuun puoleen väliin. Esityskausi jatkuin vuoden 2016 tammikuun loppuun.

8 Yhteenveto

Musiikkien suunnittelu *Aina joku eksyy* -projektiin oli erittäin opettavaista. Koen, että se auttaa minua siirtymisessä työelämään. Olen kasvanut ihmisenä ja muusikkona projektin myötä. Työskentely erilaisten ihmisten kanssa on aina ollut minun vahvuuteni, mutta tässä produktiossa työryhmä on koostunut todella sekalaisesta porukasta ja se on ollut suuri rikkaus.

Minulle ominaisin tapa oppia on tekemällä asioita itse. Kun saan tiukat aikataulut ja tarkat määreet, niin saan myös enemmän aikaan. Mitä enemmän joudun itsenäisesti pohtimaan asioita, sitä enemmän opin. Tässä produktiossa minulla oli käytössäni aivan loistava työryhmä musiikin puolesta. Olemme tehneet yhdessä aiemminkin töitä, joten työskentely oli mutkatonta ja työilmapiiri oli hyvä. Olo oli turvallinen, ja koin että minut kuullaan työryhmässä tasavertaisena jäsenenä (vertaa ikä ja alan työkokemus). Opin delegoimaan työtehtäviä, enkä jäänyt kipuilemaan yksin ongelmien kanssa. Opin antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Olen saanut paljon kokemusta teatterimusiikin tekemisestä tässä projektissa. Eniten oppimista on ollut siinä, että se ei haittaa, jos vien harjoitukseen keskenräisen kappaleen. Pyrin itsenäisesti työskennellessä siihen, että voisin viedä mahdollisimman valmista materiaalia harjoitukseen, mutta nyt olen ymmärtänyt, että parempi että lopputulos on vähän auki, sitten voimme yhdessä sovittaa materiaalit yhteen. 'Kill your darlings' -sanonta jää tarpeettommaksi tässä kohdassa.

Lähteet

Hytti, J. 2005. Teatterituottajan opas. Helsinki: Like.

Krueger, M. 2014. Äänisuunnittelusta – ääni osana sanatonta nukketeatattia. Opinnäytetyö. Esittävän taiteen koulutusohjelma. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu.

Lundán, R 1999. Aina joku eksyy. Näytelmä. Paikka: Kustantaja

Moriwaki, A. 2012. Äänisuunnittelun prosesseja – koreografia äänelle ajassa ja tilassa. Opinnäytetyö..Teatterikorkeakoulu.

Poutanen, K. Äänisuunnittelusta

< <http://www.lahdenkaupunginteatteri.fi/esittely/muu-henkilökunta/kai-poutanen>>

10.4.2016

Routarinne, S. 2005. Improvisoi!, Paikka: Sanoma Pro.

Rankila-Källström, M. 2009 Reko Lundánin Aina joku eksyy –äidin alkoholismi-suomalaisessa nykydraamassa, Pro Gradu-tutkielma. Teatterin ja draaman tutkimus. Tampereen yliopisto.

Sinivuori P., Sinivuori T., 2001. Esiripusta aplodeihin 2.painos, Jyväskylä: Atena Kustannus.

Taideyliopisto, Äänten maailmassa

< <http://www.uniarts.fi/%C3%A4%C3%A4nten-maailmassa> >

25.4.2016

Teatteri & Tanssi + Sirkus. 7/2011. Teatterin ääni

< <http://www.teatteritanssi.fi/3348-teatterin-aani/> >

22.4.2016

Topcu, A. 2015 Harjoituspäiväkirja.

Teatteriarvio Heili 5.12.2015

HEILI TEATTERISSA

Ihmisen ikävä toisen luo

Aina joku eksyy
 Vääräpyörä
 Käsikirjoitus: Reko Lundán
 Ohjaus: Hannele Autti

Jo 20 vuoden ikään ehtinyt joensuulainen poikkitaiteellinen kulttuuriyhdistys Vääräpyörä juhlistaa taivaltaan **Reko Lundánin** aikanaan Kom-teatterille kirjoittamalla ja ohjaamalla nykyklassikolla *Aina joku eksyy*.

Aivan viime vuosina myös muun muassa Savonlinnan, Lahden ja Rauman kaupunginteattereissa esitetty väkevä näytelmä saa **Hannele Autin** ohjaamana arvoisensa käsittelyn. Vääräpyörän versio sekä naurattaa että riipaisee, parhaimmillaan näin käy vieläpä samanaikaisesti.

Esitys kertoo neljälle vuosikymmenelle ulottuvan, hienovaraisesti moniaalle haaroivan sukutarinan, jonka keskiössä on alkoholisoitunut äiti Hanna (**Leena Halonen** ja **Ulla Lehmuskoski**). Hänen sekä lastensa **Liisan (Elisa Makkonen)** ja **Akin (Tatu Kaihua)** muistojen kautta kuvataan perhesuhteita ja erilaisia taakkoja, joita ihmiset saavat tai ottavat kantaakseen lä-

heisiltään, edellisiltä sukupolvilta tai yhteiskunnalta. Myös ajan kuvaus on koko ajan läsnä, oli kyse sitten ihmisen henkilökohtaisesta kokemuksesta tai ympäröivän kulttuurin muutoksesta.

Pääosin sujuvalla rytmillä ja luontevasti etenevä esitys saa voimaa etenkin parista oivallisesta näyttelijäsuorituksesta.

Erityinen onnistuja on salskea **Mikko Sairanen**, joka esittää vakuuttavasti sekä nuoren pojan röyhkeän pullistelun että epävarman isän kömpelyyden. Myös vanhaa, aivovaurion kärsinyttä Hannaa esittävä **Leena Halonen** yhdistää roolisaan sopivasti komiikkaa ja tragiikkaa.

Kaiken kaikkiaan Vääräpyörän teos on kokonaisuudessaan toteutettu sen verran taiten, ettei muutama ponnottomampi hetki tai nuotin viereen eksyvä taustabändiläinen pääse liikaa häiritsemään. Amatöörituotannoksi se on ehdottomasti laatutavaraa, joten jatkoa jää odottamaan.

Voisi jopa esittää vienen toiveen, että sitä saataisiin kirjaimellisesti: samaa sukusaagaa näet edustaa myös Lundánin myöhempi *Teillä ei ollut nimiä*.

NIKO SALOVAARA

Teatteriarvio Karjalainen 17.11.2016

Karjalainen 17.11.2016 PASI RASAMAKI

Ulla Lehmusoksen esittämällä Hannalla ja Mikko Sairasen Ripalla kermiat ovat kohdallaan.

Intiimi sukutarina elämän poluilta

Teatteri: Omaääninen versio suomalaisen teatterin suosikinäytelmästä.

REKO LUNDAN

Aina joku eksyy
Vääräpyörän ensi-ilta Joensuun
Pakkahuoneella 14.11.2015.

Pakkahuoneella nähdään loppusyksyn ajan Vääräpyörän 20-vuotisjuhlanäytelmänä suomalaisen teatterin kestosuosikki, joka tuntuu toimivan jokaisessa maailmantilanteessa. Edesmenneen kirjailijan **Reko Lundanin** tekstiin perustuva *Aina joku eksyy* on tragikoominen tarina suomalaisen perheen suunnituksesta elämän poluilla, joilla ei aina ole kompassistakaan apua.

Näytelmä kertoo Vehmasen ja Rinteen sukujen elämästä noin neljän vuosikymmenen ajalta. Tarinan keskiössä ovat Liisa ja Aki Rinne, joiden alkoholisoitunut äiti Hanna löytyy kotoaan tajuttomana saatuaan sairaskohauksen.

Näytelmä lähtee kerimään auki Hannan elämää ja nykytilaan johtaneita syitä. Hanna elää nykyhetkeä sairaalassa mutta palaa ajatuksissaan menetettyyn lapsuuteensa ja rakkaustarinaan ex-miehenä Ripa Rinteen kanssa. Kun ruuhkavuodet vyöryvät päälle ja rakkaus loppuukin, Hannasta tulee lapsilleen postikorttiäiti.

Ensimmäinen puoliaika lähtee käyntiin hieman häätillen, ja vuorosanat tuntuvat välillä ulkoa opetuiltuilla rimpsuilla ilman asiaankuuluvaa tunnetta.

Tilanteen pelastavat **Leena Halosen** nyky-Hannan ja **Ulla Lehmusoksen** nuoren Hannan tulkinnat. Aikasiirtymät tuntuvat luonnollisilta ja kahden naisen työskentely yhtenä ilahduttavan tiiviiltä.

Lehmusoksa kasvaa Hannana äidittömästä lapsesta lapsettomaksi äidiksi uskottavalla tunteikkuudella. Halonen puolestaan sisällyttää roolihaamoonsa koko tämän elämäntarinan ja maustaa lopputuloksen karvaan

todenmukaisella alkoholismin kuvauksella.

Parhaimmillaan näytelmä on äitiyden ja äidittömyyden teemoissa, joissa se kouraisee paikoin syvältä. Kostuneilta silmänurkilta ei yleisössäkään vältytä. Vastapainoksi tarjolla on myös oikeasti äänneen naurattavaa huumoria.

Mikko Sairasen Ripa Rinne uhkaa nuoruusvuosiensa karismaattisella kukkoilulla paikoin varastaa show'n. Ripan ja Hannan välillä kemiaa ei tarvitse etsiä kartan kanssa. Sairanen osoittaa näyttelijänlahjansa myös elämänsä rakkauden menettäneenä yksinhuoltajaisänä, joka ei oikein tiedä, minne elämä katosi.

Elisa Makkosen Liisa ja **Tatu Kaihuan** Aki ovat vaarassa jäädä hahmoina pliiisuiksi; mutta etenkin toisella puolijajalla petrausta on havaittavissa ja intensiivisyyttä alkaa löytyä.

Puvustus ja lavastus ovat vaatimattomat, ja lavastepiikkitetris jokaisen kohtauksen alussa ja lopussa muuttuu jossain vaiheessa sympaattisesta häiritseväksi. Mainio livebändi tuo kokonaisuuteen enemmän tunnelmaa kuin 70-lukulaiset kuosit.

Pakkahuoneen intiimiyden sopii perhetarinan näyttämöksi, joskin pylväiden taakaa voi jäädä henkilöhaamoihin vahvasti nojaavassa näytelmässä jotakin olennaista näkemättä.

ANNIKA LIUS

Käsikirjoitus Reko Lundan. Ohjaus Hannele Autti, valosuunnittelu Asko Heiskanen, valojot Asko Heiskanen ja Hannele Autti, musiikki Azra Topcu, Mammu Koskelo, Usi Riikonen, lavastussuunnittelu Jonna Kuitinen, lavasterakennus Leena Halonen ja työryhmä, puvustus työryhmä, tuottaja Johanna Lipponen. Rooleissa Leena Halonen, Ulla Lehmusoksa, Mikko Sairanen, Elisa Makkonen, Tatu Kaihua, Tuomas Sirén, Harri Ruuskanen, Lassi Pirinen, Tarja Tuononen, Riitta Piirtisalo, Mammu Koskelo, Azra Topcu, Usi Riikonen.

